

УДК: 37:03:378

А. Маркович

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя (Україна)

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СУТНІСТЬ СУЧАСНОГО НАВЧАННЯ

A. Markovych

COMPETENCE AS THE ESSENCE OF MODERN LEARNING

Нині багато фахівців відзначають, що будь-якій галузі повинна здійснюватися підготовка фахівців на новій концептуальній основі в рамках компетентнісного підходу.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що в даний час не склалося однозначного визначення понять «компетенція» і «Компетентність». Вчені висувають різні припущення з даного питання.

Дж. Равен визначає компетентність як специфічну здатність ефективного Виконання конкретних дій предметної галузі, особливого роду предметні навички, способи мислення, розуміння відповідальності за свої дії. Він виокремлює «Вищі компетентності», Які припускають наявність у людини високого рівня ініціативи, здатності організувати людей для Виконання поставлених цілей, готовності оцінюванні і аналізуванні соціальних наслідків своїх дій (15).

А. В. Хуторський розділяє поняття «Компетенції» і «компетентності», розуміючи під першим сукупність взаємопов'язаних якостей особистості задаються по відношенню до певного кола предметів і процесів. Компетентність він визначає як володіння людиною відповідною компетенцією, що включає його особистісне ставлення до неї і предмету діяльності. Іншими словами, компетенція це наперед заданий вимога до освітньої підготовки учня, а компетентність – вже відбулися якості особистості учня і мінімальний досвід по відношенню до діяльності в заданій сфері (18). Крім того, А. В. Хуторський виділяє функції компетенції і компетентності по відношенню до різних аспектам освіти: до особистості учня, до знань, умінь і навичок, до структури та змісту освіти, до способів діяльності.

Отож, що ж таке компетентність? З латинської мови – це ряд питань, в яких людина є добре обізнаною, проінформованою та має досвід. Компетентність у певній галузі дозволяє аргументовано та обґрунтовано оцінити та ефективно діяти в ній.

Усе більш актуальним у сучасній світовій практиці викладання стає компетентний підхід. Особливе місце це поняття має в сучасній модернізації української освіти.

Компетентнісний підхід оновлення змісту освіти спрямований на розвиток компетентностей учнів на основі принципів фундаментальності, універсальності, інтегративності, варіативності, практичної спрямованості та становлення базових компетентностей.

Так, Г. Селевко визначає компетентнісний підхід як поступову переорієнтацію освітньої парадигми з переважної передачею знань і формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, що визначають потенціал, здібності до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багатofакторного соціально-політичного, економічного і інформаційно-комунікаційного простору (16).

А. В. Хуторський стверджує, що для сучасного етапу освіти актуальна проблема між соціальним і особистісним замовленням на освіту. І для досягнення оптимального поєднання соціального і особистісного замовлення на освіту необхідно впровадження компетентнісного підходу.

Секція 5. Основні засади формування професійної компетентності у вищій школі

Проте загальноприйнятого визначення компетентності нині не існує. Узагальнивши всі поняття, можна сказати, що – це є розуміння, що дозволяє оперативно вирішувати самі різні завдання та проблеми, що виникають. Складовими елементами компетентності є: знання, навички, здатність, стереотипи поведінки та зусилля.

Компетентнісний підхід, який розглянути в нашій роботі може стати особливо продуктивним для розробки сучасних методик навчання. Компетентність слухача припускає прояв сукупності його особистісних якостей: ініціативності, підприємливості, творчого підходу до справи, вміння самостійно приймати рішення. Означених якостей компетентності може бути дуже багато: від того, навіщо йому необхідна ця компетентність, до того, наскільки успішно він застосовує компетентність у житті.

Освітня компетенція – це підготовка, яка виражена сукупністю взаємопов'язаних смислових орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності учня по відношенню до предмету та є необхідною для здійснення продуктивної діяльності.

Компетенції для слухача – це образ його майбутнього; те, що він має освоїти. Але щоб жити сьогоденням, а не тільки готуватися до майбутнього, слухач оцінює ці компетенції з освітньої точки зору. Освітні компетенції відносяться не до всіх видів діяльності, в яких бере участь людина, а тільки до тих, які залучені до складу загальноосвітніх галузей та навчальних предметів. Наприклад, слухач у школі освоює компетенцію громадянина. Під час навчання ця компетенція фігурує в якості освітньої та в повній мірі учень може використати її складові вже після закінчення школи.

Варто вміти розрізняти поняття «компетентність» та «освітня компетентність». Ключовими освітніми компетентностями є:

1. Ціннісно-змістова компетентність. Це компетентність пов'язана з ціннісними орієнтирами слухача, його здатністю бачити та розуміти навколишній світ, орієнтуватись у ньому, усвідомлювати свою роль і призначення, творчу спрямованість, уміти вибирати цільові та значеннєві установки для своїх дій і вчинків, приймати рішення.

2. Загальнокультурна компетентність. Це особливості національної та загальнолюдської культури, духовно-моральні основи життя людини й людства, окремих народів, культурологічні основи сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій, роль науки та релігії в житті людини, їх вплив на світ, компетентності в побутовій сфері, наприклад, володіння ефективними способами організації вільного часу.

3. Навчально-пізнавальна компетентність. Це елементи логічної, методологічної, евристичної, діяльності, які пов'язані з реальними об'єктами, опановані учнем. Сюди можна віднести знання й уміння організації цілеспрямування, планування, створення ідей, аналізу, самооцінки навчально-пізнавальної діяльності. Учень опановує креативні навички по добуванню знань з реальності, вміння діяти в нестандартних ситуаціях, уміння відрізняти факти від домислів.

4. Інформаційна компетентність. За допомогою технічних засобів формуються вміння самостійно шукати, аналізувати та відбирати необхідну інформацію, організовувати, перетворювати, зберігати та передавати її.

5. Комунікативна компетентність – охоплює знання необхідних мов, способів взаємодії з оточуючими, навички роботи в колективі. Учень має вміти презентувати себе, написати лист, анкету, заяву, поставити запитання, вміти продовжити та вести дискусію.

6. Соціально-трудова компетентність означає володіти знаннями та досвідом у громадянсько-суспільній сфері: виконання ролі громадянина, спостерігача, виборця,

Секція 5. Основні засади формування професійної компетентності у вищій школі

тощо; у соціально-трудо́вій сфері: права споживача, покупця, клієнта, виробника; у сфері сімейних стосунків та обов'язків, у питаннях економіки та права, в галузі професійного самовизначення. В компетенцію входять, наприклад, уміння аналізувати ситуацію на ринку праці, діяти відповідно до особистої та суспільної вигоди, володіти етикою трудових і громадських взаємин.

Вищезазначений перелік ключових компетентностей подається в найбільш загальному вигляді та має потребу в деталізації як за віковим ступенем навчання, так і за навчальними предметами й освітніми галузями. В кожному навчальному предметі (освітній галузі) варто визначити необхідну й достатню кількість пов'язаних між собою досліджуваних об'єктів, сформованих знань, умінь, навичок і способів діяльності, що складають зміст визначених компетентностей.

Оскільки освітні компетентності відносяться винятково до особистості учня, виявляються в процесі його творчої діяльності, тому стають системними характеристиками особистісно зорієнтованого евристичного підходу до освіти.

Література

1. Ключові компетенції сучасного школяра [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://optima.school/info/porady-batkam/klucovi-kompetencii-sucasnogo-skolara>.
Ключові освітні компетентності [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/school/method/2340/>.
2. Компетентнісний підхід [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Компетентнісний_підхід.
3. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация. – М., 2002. (англ. 1984).
3. Селевко Г. Компетентности и их классификация // Народное образование. – 2004. – № 4.
4. Хуторской А. В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты // Интернетжурнал «Эйдос». – 2002. – 23 апреля // <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm>
5. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования // Народное образование. – 2003. – № 2.